

De nieuwsbrief van deze maand staat voor een groot deel in het teken van enkele bijzondere aanwinsten. Daarnaast is de voorbereiding van het jaarthema 2010 in volle gang en trachten we de inventarisatie van de collectie verder te zetten. De Cultuurmarkt in Turnhout was een supergeslaagde dag, de organisatie ervan was 'top'!

Een terugblik naar de negentiende eeuw...

Bijzondere aanwinsten

De collectie van de Historische Drukkerij groeit iedere maand langzaam aan. Twee bijzondere aanwinsten van de afgelopen maand willen we jullie zeker niet onthouden. De eerste is een postincunabel uit 1536 met prachtig drukkersmerk, het tweede een krant uit 1814 die een nieuw tijdperk inluidde.

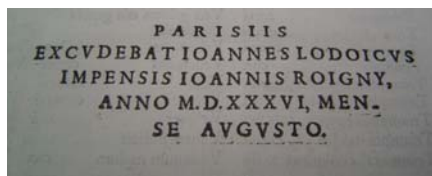
M.T. Ciceronis Orationes, 1536

In nieuwsbrief nr. 39 van februari 2009 plaatsten we een afbeelding van een negentiende-eeuwse houten drukblok waarop de werkzaamheden aan de houten drukpers afgebeeld stonden. De oorspronkelijke houtsnede gaat terug tot 1520, en was het drukkersmerk van Josse Bade, een Parijse drukker.

Wat zou het mooi zijn zo een oorspronkelijk boek in de collectie te kunnen krijgen waarbij dit drukkersmerk de titelpagina siert. Maar postincunabelen zijn niet goedkoop zodat de hoop klein was. Of toch niet?

Waar een wil is, is een weg. En zo is het toch weer gelukt, sinds afgelopen maand bezit de Historische Drukkerij zo'n pareltje. 'M.T. Ciceronis Orationes', een Latijns werk uit 1536. Het boek heeft alle sporen van een exemplaar dat 475 jaar oud is, maar wat een prachtige aanwinst!

Links : Titelpagina.

Boven : Colofon

Een beetje geschiedenis...

Het boek is gedrukt in 1536 bij Ioannes Lodoicus Tiletanus die het in opdracht van de erfgenaam van Josse Bade, Jean de Roigny, drukte. Jean Loys werd in 1527 corrector bij Josse Bade. Zowel Loys als Bade waren afkomstig uit Vlaanderen, maar vestigden zich in Parijs. Loys verloochende zijn afkomst niet en vermeldde dit in zijn naam Ioannes Lodoicus Tiletanus, Jean Loys van Tielt. In 1535 startte hij zijn eigen drukkerij en bleef deze activiteit aanhouden tot 1547. Gedurende deze twaalf jaar drukte hij 396 uitgaven. Het grootste deel van zijn boeken drukte hij in het Latijn. Verder komen ook enkele Griekse, Franse en Vlaamse uitgaven voor. Vele van zijn publicaties realiseerde hij in eigen beheer en verkocht deze als uitgever/boekhandelaar. Toch werkte hij nog voor vele andere boekhandelaars. Tot zijn grootste klanten behoorde dus ook Jean de Roigny, de erfgenaam van Josse Bade.

Meerdere foto's kan je vinden via deze link naar de Facebookpagina : <http://www.facebook.com/album.php?aid=5736&id=1773771741&l=ee043c02e8>

Oplijsting 'flans' Vanderborght.

De collectie van de Historische Drukkerij herbergt een 1000-tal 'flans' (=matrijzenkarton) voor het gieten van vignetten en clichés. Deze zijn oorspronkelijk afkomstig van de lettergieterij Vanderborght & Dumont. Iedere flan is voorzien van een nummer dat overeenstemt met het cliché-nummer in de catalogi van Vanderborght. Interessant om weten is natuurlijk welke afbeeldingen er nu precies bewaard zijn. Een eerste stap in deze inventaris is nu gezet en al de flan-nummers zijn opgelijst.

Eén van de flans in het vlakstijpeapparaat

Beeldvanger!

De Beeldvanger is deze keer een fotopostkaart van het bezoek op 17 februari 1910 van koning Friedrich August von Sachsen aan de machinefabriek van Karl Krause. Deze fabriek is bekend voor zijn productie van afwerkingsmachines.

The Times, 29 november 1814

Enkele jaren geleden bracht ik een bezoek aan het bedrijfsmuseum van Koenig & Bauer. Deze machinefabriek bestaat bijna 200 jaar en is de uitvinder van de cilinderpers. In hun bedrijfsmuseum staan replica's op halve grootte van deze eerste cilinderpersen.

1806, Duitsland. Friedrich Koenig had grootse plannen, hij wilde een pers bouwen die veel sneller zou gaan dan de handpersen. De uitvinding van Stanhope in 1800, die de houten drukpers verving door een volijzeren versie én hierop een hefboom-mechanisme aanbracht om een grotere perskracht te produceren, ging volgens Koenig niet ver genoeg. Hij wilde een machine bouwen die al de manuele handelingen overnam om zo de snelheid te kunnen opdrijven. Hij vond echter geen investeerder in eigen land (Duitsland), en ook Oostenrijk en Rusland werden niet wild van zijn plannen. Daarop trok hij in 1806 naar Engeland waar hij onder andere Andreas Bauer leerde kennen. Na vele omzwervingen belandde hij bij de uitgever van het dagblad *The Times* die bereid waren hen financiële steun te geven. De eerste pers die ze bouwden was in feite een versnelde handpers. Pas in 1812 ontwikkelden ze het principe van vlak tegen rond, de cilinderpers. Tegen het einde van 1814 was dan de uiteindelijke cilinderpers gebouwd en in de nacht van 28 op 29 november werd de krant *The Times* in het grootste geheim gedrukt op deze gloednieuwe pers. Een artikel in deze beruchte krant van 29 november 1814 (zie krantenartikel rechts) spreekt over de grootste uitvinding sinds die van de boekdrukkunst zelf.

Terug naar het bedrijfs- en museumbezoek bij Koenig & Bauer. Op het einde van het bezoek kreeg ik een levensgrote foto van de allereerste krant die gedrukt werd op Koenig's uitvinding. Die krant intrigeerde me en zou me niet meer loslaten. Dit originele nummer van de *The Times* moest ooit de collectie aanvullen! De uitvinding van de cilinderpers betekende immers een immense vooruitgang in de evolutie van de drukpers. Ze zorgde er ook voor dat drukwerk goedkoper werd en toegankelijker voor het grote publiek, de gewone man in de straat.

Een specifiek nummer van een krant zoeken is als het zoeken van een speld in een hooiberg. Vele jaren vervlogen en de ideeën om deze krant te vinden raakten op. Krantenverzamelaars konden me niet verder helpen, de zoektocht vervaagde. Maar afgelopen maand kon deze krant dan toch aan de collectie toegevoegd worden. De speld is gevonden!

Meer nog, ook de krant van 8 december 1814, waarin Friedrich Koenig zijn uitvinding toelicht, vult de collectie aan.

Neem even de tijd om het artikel hiernaast te lezen. Het toont het belang van deze uitvinding. De industriële revolutie stond nog in zijn kinderschoenen en had Europa nog maar amper wakker geschud.

Een groter beeld van dit artikel en het artikel dat Friedrich Koenig schreef en gepubliceerd werd in *The Times* van 8 december 1814 zie je als je deze link volgt : http://www.historischedrukkerij.be/index_bestanden/times.htm

Op de website is een meer uitgebreid artikel met technische beschrijving van Koenig's eerste cilinderpers te vinden. Volg deze link : http://www.historischedrukkerij.be/index_bestanden/EersteCilinderpersKoenig.htm

LONDON, TUESDAY, NOVEMBER 29, 1814.

Our Journal of this day presents to the public the practical result of the greatest improvement connected with printing, since the discovery of the art itself. The reader of this paragraph now holds in his hand, one of the many thousand impressions of *The Times* newspaper, which were taken off last night by a mechanical apparatus. A system of machinery almost organic has been devised and arranged, which, while it relieves the human frame of its most laborious efforts in printing, far exceeds all human powers in rapidity and dispatch. That the magnitude of the invention may be justly appreciated by its effects, we shall inform the public, that after the letters are placed by the compositors, and enclosed in what is called the form, little more remains for man to do, than to attend upon, and watch this unconscious agent in its operations. The machine is then merely supplied with paper: itself places the form, inks it, adjusts the paper to the form newly inked, stamps the sheet, and gives it forth to the hands of the attendant, at the same time withdrawing the form for a fresh coat of ink, which itself again distributes, to meet the ensuing sheet now advancing for impression; and the whole of these complicated acts is performed with such a velocity and simultaneousness of movement, that no less than eleven hundred sheets are impressed in one hour.

That the completion of an invention of this kind, not the effect of chance, but the result of mechanical combinations methodically arranged in the mind of the artist, should be attended with many obstructions and much delay, may be readily admitted. Our share in this event has, indeed, only been the application of the discovery, under an agreement with the Patentes, to our own particular business; yet few can conceive, even with this limited interest,—the various disappointments and deep anxiety to which we have for a long course of time been subjected.

Of the person who made this discovery, we have but little to add. Sir CHRISTOPHER WREN'S noblest monument is to be found in the building which he erected; so is the best tribute of praise, which we are capable of offering to the inventor of the Printing Machine, comprised in the preceding description, which we have feebly sketched, of the powers and utility of his invention. It must suffice to say farther, that he is a Saxon by birth; that his name is KOENIG; and that the invention has been executed under the direction of his friend and countryman BAUER.

By the *Hamburg* mail we learn, that a note which Het bewuste artikel uit *The Times* van 29 november 1814 waarin men spreekt van 'de grootste uitvinding sinds die van de boekdrukkunst zelf ...

Openingsweekends 2009/2010

2009	2010
24-25 januari	23-24 januari
21-22 februari	27-28 februari
28-29 maart	27-28 maart
25-26 april	24-25 april
23-24 mei	22-23 mei
27-28 juni	26-27 juni
25-26 juli	24-25 juli
22-23 augustus	21-22 augustus
26-27 september	25-26 september
24-25 oktober	23-24 oktober
21-22 november	27-28 november

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

Volgend weekend, 26 en 27 september, is de Historische Drukkerij open tussen 13 en 17 uur.

Steenweg op Mol 84, 2300 Turnhout

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT

Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout

Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34

e-mail: info@historischedrukkerij.be

www.historischedrukkerij.be